

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Franciszek Marcinowski
Sędziowie:	SSA Iwona Biedroń (spr.) SSA Małgorzata Lamparska
Protokolant:	Małgorzata Kurek

po rozpoznaniu w dniu 7 sierpnia 2013 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **S.A. w P.**

przeciwko **E. H.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 19 lutego 2013 r. sygn. akt X GC 379/12

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanej na rzecz strony powodowej 5.400 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy we Wrocławiu na podstawie przepisu art. 299 § 1 k.s.h. zasądził od pozwanej E. H. na rzecz strony powodowej (...) S.A. w P. kwotę 393.123,13 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwot szczegółowo wymienionych w punkcie I sentencji wyroku oraz kwotę 26.874 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne, poczynione przez Sąd Okręgowy, przedstawiały się następująco.

Pozwana E. H. od dnia 23.09.2005 r. pozostaje prezesem zarządu (...) sp. z o.o.

Wyrokiem z dnia 04.03.2010 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził na rzecz strony powodowej od (...) sp. z o.o. kwotę 512.080,47 zł wraz z odsetkami od kwoty 109.479,13 zł od dnia 28.08.2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 93.898,32 zł od dnia 11.09.2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 99.698,72 zł od dnia 24.09.2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 109.721,60 zł od dnia 10.10.2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 91.068,51 zł od dnia 25.10.2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 8.214,19 zł od dnia 09.11.2008 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 32.822 zł tytułem kosztów procesu. Postanowieniem z

dnia 24.01.2011 r. wyrokowi nadano klauzulę wykonalności. W dniu 07.02.2011 r. strona powodowa złożyła wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko (...) sp. z o.o. Pismem z dnia 10.06.2011 r. Komornik sądowy poinformował stronę powodową, że postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło do wyjawienia majątku dłużnika i zostanie umorzone. Nadto, komornik sądowy wskazał, iż spółka posiada szereg wierzytelności u innych spółek, w tym (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., a których łączna kwota przekracza 1.000.000 zł; jednak egzekucja z wierzytelności okazała się bezskuteczna, gdyż dłużnicy nie prowadzą już działalności i prowadzone są przeciwko nim bezskuteczne postępowania egzekucyjne.

Postanowieniem z dnia 11.04.2011 r. Komornik sądowy przyznał stronie powodowej koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym w wysokości 1.800 zł.

Postanowieniem z dnia 22.11.2011 r. Komornik sądowy umorzył postępowanie egzekucyjne przeciwko (...) sp. z o.o. wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji i ustalił koszty postępowania egzekucyjnego na kwotę 152,19 zł.

Na podstawie umowy z dnia 16.06.2008 r., zawartej przez (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o. oraz przy udziale (...) Agencji Handlowej (...), prowadzono współpracę w zakresie sprzedaży środków do produkcji rolnej.

W dniu 17.07.2009 r. (...) sp. z o.o. wniosła pozew przeciwko (...) sp. z o.o. o zapłatę kwoty 728.565,35 zł, który zarządzeniem z dnia 14.09.2009 r. został zwrócony.

Dnia 12.11.2008 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym zasądził od (...) sp. z o.o. na rzecz (...) sp. z o.o. kwotę 300.152,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania

W dniu 12.01.2010 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od (...) sp. z o.o. na rzecz (...) sp. z o.o. kwotę 686.429,34 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania. W dniu 05.03.2010 r. nakazowi zapłaty nadano klauzulę wykonalności.

Dnia 29.09.2009 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od (...) sp. z o.o. na rzecz (...) sp. z o.o. kwotę 432.828,16 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania. W dniu 16.11.2009 r. nakazowi zapłaty nadano klauzulę wykonalności.

W dniu 12.10.2010 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od (...) sp. z o.o. na rzecz (...) sp. z o.o. kwotę 5.369.161,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania.

Postanowieniem z dnia 31.05.2010 r. Komornik Sądowy umorzył postępowanie egzekucyjne z wniosku (...) Sp. z o.o. przeciwko (...) sp. z o.o.

W dniu 06.11.2009 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od (...) sp. z o.o. na rzecz (...) sp. z o.o. kwotę 1.239.489,05 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania. (...) sp. z o.o. wszczęła przeciwko (...) sp. z o.o. postępowanie egzekucyjne.

Dnia 14.10.2010 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od (...) sp. z o.o. na rzecz (...) sp. z o.o. kwotę 462.902,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania.

Według stanu na dzień 12.12.2011 r. (...) sp. z o.o. posiadała aktywa obrotowe o wartości bilansowej 12.323.907,47 zł, z których należności krótkoterminowe stanowiły kwotę 12.301.434,57 zł. Środki pieniężne wyrażały się wartością 1.114,32 zł. Kapitał podstawowy spółki stanowił wartość 286.464,89 zł, zaś wykazany zysk netto stanowił kwotę 13.745 zł. Zobowiązania krótkoterminowe spółki wynosiły 12.056.976,37 zł, w tym zobowiązania o okresie wymagalności do 12 miesięcy stanowiły łącznie 9.029.839,12 zł.

Pod koniec 2009 r. przeciwko (...) sp. z o.o. prowadzone było postępowanie egzekucyjne, na skutek którego zajęte zostały wierzytelności z rachunku bankowego i wówczas spółka utraciła zdolność płatniczą. W 2010 i 2011 r. (...) sp. z o.o. nie prowadziła działalności gospodarczej z uwagi na trudności finansowe kontrahentów, w tym (...) sp. z o.o.

Pozwana nie złożyła wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o., pomimo istniejącego zadłużenia tej spółki, oczekując na spłaty od wierzycieli spółki.

W dniu 24.11.2011 r. z wnioskiem o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o. w K. wystąpił wierzyciel – Syndyk Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w Ś., którego wierzytelność objęta była tytułem wykonawczym wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu w sprawie X GC 20/10 na kwotę 1.639.603,69zł.

Postanowieniem z dnia 12.12.2011 r. Sąd Rejonowy (...) zabezpieczył majątek dłużnika (...) sp. z o.o. w K. przez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego. Tymczasowy nadzorca sądowy ustalił, iż spółka nie prowadzi działalności w siedzibie, a dokumentacja spółki przechowywana jest w mieszkaniu pozwanej. W 2011 r. spółka nie prowadziła działalności gospodarczej i nie uzyskiwała przychodów; zobowiązania dłużnika wynoszą 12.056.976,37 zł, w tym zobowiązanie z tytułu umowy kredytowej w kwocie 273.516,73 zł. Wartość środków trwałych dłużnika nadzorca oszacował na kwotę 700 zł, wskazując, iż większość wierzytelności spółki stanowią wierzytelności wobec (...) sp. z o.o., PHU (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o., które stanowią podmioty powiązane osobowo z dłużnikiem.

Postanowieniem z dnia 30.01.2012 r. Sąd Rejonowy (...) oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o. z uwagi na fakt, że majątek dłużnika nie wystarczał na zaspokojenie kosztów postępowania.

Strona powodowa zawarła z (...) S.A. umowę ubezpieczenia należności handlowych i na jej podstawie strona powodowa zgłosiła szkodę w związku z brakiem zapłaty należności przez (...) sp. z o.o. Zgodnie z rozliczeniem szkody z dnia 20.01.2010 r. strona powodowa uzyskała tytułem odszkodowania kwotę 190.000 zł.

Pismem z dnia 10.04.2012 r. strona powodowa wezwała pozwaną do zapłaty kwoty 358.348,94 zł wraz z odsetkami ustawowymi z tytułu należności zasądzonych wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 04.03.2010 r. W odpowiedzi pozwana odmówiła zapłaty wskazując, iż wierzytelności objęte zostały umową ubezpieczenia wierzytelności handlowych, co stanowi źródło ich zaspokojenia.

Kolejnym pismem z dnia 21.05.2012 r. strona powodowa ponowiła wezwanie wskazując, iż ubezpieczyciel wypłacił kwotę 190.000 zł, którą zaliczono na poczet najstarszych wierzytelności tj. 109.479,13 zł wymagalnej z dniem 27.08.2008 r., oraz 80.520,97 zł wymagalnej z dniem 10.09.2008 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości, gdyż zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej jako członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, określone w przepisie art. 299 § 1 k.s.h. Pozwana była (i jest do dziś) członkiem zarządu dłużnika strony powodowej, (...) sp. z o.o., w czasie, kiedy powstały zobowiązania tej spółki wobec strony powodowej. Egzekucja z majątku spółki została umorzona wobec jej bezskuteczności. Nadto, wniosek o ogłoszenie upadłości spółki reprezentowanej przez pozwaną został oddalony z uwagi na brak majątku wystarczającego na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego.

Pozwana nie wykazała natomiast okoliczności zwalniających ją od odpowiedzialności, o których mowa w przepisie art. 299 § 2 k.s.h. W ocenie Sądu Okręgowego, pozwana nie zgłosiła wniosku o ogłoszenie upadłości reprezentowanej przez nią spółki w terminie określonym w przepisach art. 21 ust. 1 i art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 28.02.2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, mimo zaistnienia przesłanek do ogłoszenia upadłości. Pod koniec 2009 r. (...) sp. z o.o. utraciła zdolność płatniczą, gdyż do jej majątku zostały skierowane liczne egzekucje. W 2010 i 2011 roku spółka reprezentowana przez pozwaną nie prowadziła już działalności gospodarczej. W dalszym czasie stan niewypłacalności jedynie się pogłębiał. Wierzytelności spółki reprezentowanej przez pozwaną, na których istnienie się powoływała, okazały się nieściągalne, a dłużnicy spółki – niewypłacalni. Skoro spółka reprezentowana przez pozwaną, mimo posiadania tytułów wykonawczych przeciwko swoim kontrahentom (spółkom powiązanim z nią osobowo), nie uzyskała swych należności, co przekładało się na brak możliwości realizowania przez nią własnych, wymagalnych zobowiązań, to oznaczało to, że co najmniej od początku 2010 r. zaistniały podstawy do ogłoszenia upadłości tej spółki. Odwołując się do przepisu art. 11 ust. 1 PrUpiN, Sąd Okręgowy wskazał, że podstawową przesłanką, obligującą

do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jest zaprzestanie wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych (niekoniecznie wszystkich), i to bez względu na rozmiar zobowiązań oraz przyczynę zaprzestania ich realizacji. Pozwana takiego obowiązku nie dopełniła, co skutkowało, wobec bezskuteczności z majątku spółki, skutkowało przypisaniem jej odpowiedzialności.

Sąd Okręgowy podkreślił, że spółka reprezentowana przez pozwaną nie mogła wstrzymać się z wykonywaniem swych zobowiązań do czasu uzyskania zaspokojenia od własnych wierzycieli, gdyż z istoty porządku prawnego wynika, że każdy powinien wykonywać swe zobowiązania terminowo. Zaniechanie złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki reprezentowanej przez pozwaną we właściwym czasie, kiedy spółka nie realizowała już swych zobowiązań pod koniec 2009 r., skutkowało naruszeniem praw strony powodowej, która poniosła szkodę w postaci niewyegzekwowanej z majątku spółki wierzytelności. Pozwana, będąc udziałowcem jednej ze spółek powiązanych z reprezentowaną przez nią spółką ((...) sp. z o.o.), która pozostawała dłużnikiem (...) sp. z o.o., miała wiedzę o sytuacji majątkowej (...) sp. z o.o. Pozwana nie obaliła domniemań, określonych w przepisach art. 299 k.s.h., co skutkowało przypisaniem jej odpowiedzialności odszkodowawczej.

Od powyższego wyroku apelację wywiodła pozwana, żądając jego zmiany przez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie – uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych i sprzeczność ustaleń Sądu z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, co doprowadziło do naruszenia przepisów prawa materialnego, przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a nadto – inne naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy. Zażądała też zwrotu kosztów postępowania, przeprowadzonego w obu instancjach.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie i o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne, poczynione przez Sąd Okręgowy i zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu jako pozbawiona uzasadnionych podstaw.

Pozwana zakwestionowała zakres przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy postępowania dowodowego, zarzucając, że oddalenie zgłoszonych przez nią wniosków dowodowych skutkowało niepełnością ustaleń faktycznych, a następnie, jak wynika z uzasadnienia apelacji, błędnym zastosowaniem przepisów art. 11 ust. 1, art. 22 ust. 1 i art. 22 ust. 2 oraz art. 299 k.s.h.

Sąd Apelacyjny nie podzielił podnoszonych przez pozwaną zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego.

Zaznaczenia wymagało, że niekorzystne dla pozwanej postanowienia dowodowe, którymi Sąd pierwszej instancji oddalił jej wnioski dowodowe, nie zostały przez pozwaną (reprezentowaną przez profesjonalnego pełnomocnika) zakwestionowane zgodnie z przepisem art. 162 k.p.c. Ani pozwana, ani jej pełnomocnik, obecni na rozprawie w dniu 15.02.2013 r., nie zgłosili zastrzeżeń do protokołu, o których mowa w przepisie art. 162 k.p.c. Zaniechanie w tym zakresie skutkowało utratą możliwości powoływania się w toku postępowania apelacyjnego na ewentualne błędy proceduralne Sądu przy określaniu zakresu postępowania dowodowego. W konsekwencji Sąd Apelacyjny nie miał możliwości poddania kontroli instancyjnej prawidłowości podważanych obecnie przez pozwaną postanowień dowodowych.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe te ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy poczynił w oparciu o przyjęty materiał dowodowy, a których skarżąca nie zdołała skutecznie zanegować. Ustalenia te Sąd Apelacyjny zaaprobował w całości i przyjął za własne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sądowi Okręgowemu nie można też było przypisać błędu w procesie stosowania prawa na etapie subsumpcji ustalonego stanu faktycznego pod przepis art. 299 k.s.h. (gdyż tak należałoby traktować

zarzut, ujęty w apelacji ogólnie jako zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie). Sąd Okręgowy prawidłowo wymienił przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, przeanalizował zachowanie pozwanej jako członka zarządu pod kątem wypełnienia tychże, a także odniósł się do powołanych przez pozwaną argumentów, trafnie wskazując na to, że nie doprowadziły one do ekskulpacji pozwanej w oparciu o przepis art. 299 § 2 k.s.h. Główne argumenty pozwanej, powołane w uzasadnieniu apelacji, stanowiły podtrzymanie jej stanowiska procesowego, zaprezentowanego przed Sądem pierwszej instancji, które Sąd ten zasadnie uznał za pozbawione znaczenia w świetle przesłanek konstytuujących odpowiedzialność członka zarządu oraz pozwalających na uwolnienie się od takiej odpowiedzialności.

Członek zarządu ponosi ryzyko dokonanej przez siebie błędnej oceny sytuacji mikroekonomicznej, celowości (racjonalności gospodarczej) określonych decyzji, obranych przez spółkę zasad współpracy i rozwiązywania konfliktów z kontrahentami, jak również ryzyko błędów strategii, obranej jako zasadna (w ocenie spółki) metoda rozwiązywania problemów związanych z prowadzeniem jej przedsiębiorstwa. W tej sytuacji opisane przez apelującą w sposób obszerny motywy, którymi miała się ona kierować, rezygnując ze złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości reprezentowanej przez nią spółki, pozostawały indyferentne przy ocenie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej i tym samym nie mogły prowadzić do podważenia zaskarżonego wyroku. Liczenie przez pozwaną na to, że dłużnicy reprezentowanej przez nią spółki zapłacą długi, a (...) sp. z o.o. w ten sposób zyska możliwość spłacenia własnych zobowiązań, niosło ze sobą w sposób oczywisty ryzyko wyzbycia się majątku przez dłużników spółki, czyniąc egzekucję przysługujących od nich wierzytelności nader utrudnioną lub też niemożliwą; ryzyko takiej decyzji obciąża każdorazowo jedynie członka zarządu, nie zaś wierzycieli reprezentowanej przez niego spółki.

Za niezasadne w świetle przepisu art. 299 § 2 k.s.h. należało uznać te argumenty pozwanej, w których wskazywała ona na przyczynienie się strony powodowej do powstania szkody. Przypomnieć należało, że szkodą w rozpoznawanej sprawie był brak możliwości zaspokojenia się przez stronę powodową z majątku dłużnika reprezentowanego przez pozwaną. Pozwana z kolei wywodziła, że strona powodowa, ubezpieczając jedynie część wierzytelności, przyczyniła się do powstania szkody w ten sposób, że nie zawarła umowy o wyższej sumie ubezpieczenia, co pozwoliłoby jej na otrzymanie od ubezpieczyciela całości należności, przysługującej jej od spółki reprezentowanej przez pozwaną. Taka argumentacja z definicji obarczona była błędem logicznym i normatywnym. Przede wszystkim, na stronie powodowej nie ciążył ustawowy obowiązek ubezpieczenia się na wypadek niewykonania zobowiązania przez spółkę reprezentowaną przez pozwaną. Nie można było go też wywieść z przepisów ogólnych, dotyczących zobowiązań, gdyż działanie takie jest wyrazem szczególnej, nader posuniętej ostrożności i przezorności, w związku z czym wykracza poza miernik podwyższonej staranności, oczekiwanej od profesjonalisty (art. 355 § 2 k.c.). Zaniechanie podjęcia przez wierzyciela działań, które uchroniłyby go przed szkodą (wobec uzyskania należności od ubezpieczyciela), a których podjęcie nie należy do jego obowiązków ustawowych i zawodowych, nie prowadzi do ekskulpacji członka zarządu i do uchylenia jego subsydiarnej odpowiedzialności za zobowiązania spółki.

Pozostałe argumenty, zawarte w uzasadnieniu apelacji, którymi pozwana polemizowała z trafnością aktualnych rozwiązań ustawowych (zwłaszcza obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz terminu przewidzianego na dokonanie takiej czynności pod rygorem odpowiedzialności odszkodowawczej osób reprezentujących spółkę), należało traktować jedynie jako uwagi o charakterze *de lege ferenda*. Obecnie ukształtowany reżim odpowiedzialności odszkodowawczej członków zarządu bywa poddawany krytycznym głosom przez przedstawicieli doktryny, co jednakże nie zmienia okoliczności, że przy ocenie zaistnienia jego przesłanek Sąd jest związany przepisami prawa, nie zaś jakimikolwiek względami pozanormatywnymi. Argumentacja aksjologiczna, mająca wskazywać na nieracjonalność lub nadmierny rygorizm rozwiązań ustawowych, nie może prowadzić do oceny zaniechań członków zarządu w oderwaniu od przesłanek ustawowych lub też w opozycji do nich. Z tych też przyczyn zarzut naruszenia przepisów art. 299 k.s.h. należało uznać za nietrafny w całości.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako bezzasadną (art. 385 k.p.c.).

Strona powodowa wygrała w całości postępowanie apelacyjne, winna zatem otrzymać zwrot jego kosztów od przegrywającej sprawę pozwanej (art. 98 § 1 k.p.c. i art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c.). Zasądzona z tego tytułu kwota 5.400 zł obejmowała wynagrodzenie pełnomocnika strony powodowej, ustalone na podstawie przepisu § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j.t. - Dz. U. z 2013, poz. 491).

bp